

Çözümleme

A. Yener Özkesen

yener.ozkesen@ekonomik-cozum.com.tr

Vatandaşın bitmeyen vergi borçlarının tahsili için, hükümetin aldığı kararlarla, Maliye Bakanlığı durmadan uğraşır durur. Ödeme kolaylıkları üst üste çıkarılır ama 2000'li yıllardan bu yana tahsilat için bir adım ileri gidildiğini göremedik. Tahsil edilecek vergi borçları azalacağına kar topu gibi büyüdükçe büyüyor. Peki vergi borçları tahsilatı için başka formüller yok mu? Var olmasına var da; maksat bağcıyı dövmek değil üzüm yemekse gelir kaynakları için başka formüllerde de başvurulabilir.

Şimdi size, "olur mu hiç öyle şey?" dediyecek yaşanmış bir olaydan bahsedeceğim.

Adana'nın Yumurtalık ilçesinde bir bakkal, Ramazan ayında bakmış veresiye defteri kabardıkça kabarıyor "bunu nasıl kapatırım?" diye düşünürken aklına bir fikir gelmiş... Yumurtalık ilçesine bağlı Haylazlı köyünde 31 yıldır esnaflık yapan Eshabil Akbay, "Ramazan ayı hayır ayıdır" diyerek borcunu ödemekte sıkıntı çeken köylülerin veresiye defterindeki borçlarının hepsini silmiş. Müşterilerinin tüm borçlarını defterden sildikten sonra bir de kapısına ilan asmış: "Ben borçlarınızı başısladım, hakkımı helal ediyorum" diye! "Bu bakkal aklını mı kaçırdı?" deseniz bana göre hiç de değil üstelik belki kendisi bile sonucunun çok farkında olmasa da çok akıllıca bir hareket yapmış, ticaret için çok güzel bir örnek teşkil etmiş. Bu esnafımız

Ben Maliye Bakanı olsam!..

"kazın geleceği yerden tavuğu esirgememiş! Nasıl mı? Borcunu ödemeyen bu yüzden de bakkalın önünden geçmeye çekinen ne kadar müşterisi varsa şimdi hepsi tekrar kendisinden alışveriş etmeye başlayacak. Böylece borçlu olmalarından dolayı kaybettığı müşterilerini geri kazanıp yeniden kar etmeye başlayacak. Eski borçların üzerine para kazanacak.

Şimdi gelelim Maliye Bakanlığının tahsil edemediği vergi borçlarına... Bugüne kadar vergi mükelleflerinden borçlarını tahsil edebilmek için mallarına ipotek koyulmuş; bankalar da hesaplarına haciz yapmış ama ne çare. Neredeyse tahsilatlarda 'tık' yok. Üstelik vergi borçları nedeniyle piyasa hareketleri kilitlenmiş durumda. Dışarıda adeta yaprak kıpırdamaz hale gelmiş. Malları haciz olan esnaf, tüccar ise bu hacizler nedeniyle olduğu yerde

sıkışık kalmış.

Borçlu vergi mükellefi malını satıp da borcunu ödemeye kalksa o da yasalar gereği mümkün değil. O borçların karşılığında malın satışını ancak zamanı gelince Maliye Bakanlığı yapacak; ama nasıl yapacak bilinmez. Kime satacak ki borca karşılık gelsin... Yediemin deseniz o ayrı bir dert hem malına ipotek konan için hem ipotekli malı satan için. Mallar yedieminin elinde çürüyüp gidiyor. Bir mal 1000TL değerinde ise birkaç yüz Türk Lirasına zor alıcı buluyor. Böyle örnekler konuttan tutun arabaya kadar çokça var. Oysa bu yıllara sapılacağına geçici bir kanun çıkarılıp genel af ya da ona benzer bir yasayla mükellefle el sıkışıp sıfırdan bir ticari hayat yaratılabilir. Bu borcunu zamanında ödeyen mağdur etmek ya da borçluyu fir-

satçı haline getirmek olarak yorumlanmamalı. Borçlunun borcu dağı gibi oldukça, borcunu ödemek için ona bir can suyu verilmedikçe borcunu zamanında ödeyenin de ödediği yabana gidiyor. Esas bu şekilde borcunu zamanında ödeyen mağdur durumuna düşüyor. Borcunu ödemeyen ise eğer gerçekten dürüstse, haklı sebeplerden dolayı bu borcunu ödeyemediyse yeniden iş yapma şevkiyle para kazanıp vergisini de ödeyebilecektir.

Böylece tüm ülke kalkınacak. Nitekim Süleyman Demirel başbakan olduğu dönemlerde bunu yapmıştı gayet de başarılı olmuştu. İşte bu hareket piyasaya canlılık getirecektir. Bu noktada maliye daha fazla gelir elde etmiş olacaktır. Bakanlık'ın araştırmacılarının bu konu üzerinde düşünce üretip kamuoyunu rahatlatacağını umuyorum.

Doç. Dr. C. Coşkun Küçüközmen

coskun.kucukozmen@ieu.edu.tr

Olimpiyat oyunlarının ekonomisi

Londra'da düzenlenen 2012 Yaz Olimpiyatları oldukça önemli bir organizasyon. Hatırlanacağı üzere Londra'da düzenlenen 30. Yaz Olimpiyatları aralarında İstanbul'da olmak üzere 9 şehir başvurmıştı. Ülkemiz ilk turda diğer 3 şehirle birlikte elendi ve aday sayısı beşe düştü, sonraki turda ikiye indi, Paris ve Londra. İlgili odağı olan olimpiyat oyunları 2016 yılında Brezilya'da düzenlenecek.

Birincilik kürsüsüne çıkanlara sorulan "başarınızı neye borçlusunuz" sorusuna hepsi ağız birliği etmiş gibi "çok çalışmaya" diyerek yanıtladılar. Evet, çok çalışma, ama nasıl bir çalışma. Bu konu başka bir yazı konusu ama başarının sırrı da çalışmakta yatıyor.

Bu yazıda sizlere 2012 Londra Olimpiyatları bağlamında olimpiyatların ekonomisi ile tahminler ve gerçekleştirmeleri üzerine konuşmak istiyorum. Olimpiyatlar neticede bir spor müsabakası. Ancak görülen o ki, işin içinde başta ciddi bir bütçe olmak üzere teknoloji, gösteriş, kusursuz organizasyon, anı anına medya, sadece TV değil, internet ve mobil iletişim üzerinden her türlü haber, yorum mevcut. Tabii ki işin bir de güvenlik yönü var ki en fazla kaynak buraya ayrılıyor dersek abartı olmaz. İşin ekonomik tarafı ise organizasyondan beklenen gelirin elde edilmesi. Aksi takdirde elde kalan tesislerin nasıl değerlendirileceği ve harcamaların nasıl çıkarılacağı ciddi bir soru ve sorundur. Zengin ülkeler için prestij elbette paradan daha önemli. Ancak dünyanın zengin ülkelerinin birçoğu bugün sıkıntıda. Hatta İngiltere şimdiden kara kara düşünmeye başladı bile.

Olimpiyatlar konusunda uluslararası denetim firması PwC ve büyük yatırım bankalarından Goldman Sachs Londra Olimpiyat Oyunları üzerine birer rapor hazırlamışlar. Financial Times gazetesi de bu raporları derlemiştir. Raporlar belli faktörleri dikkate alarak madalya sayısı tahmininde bulunmuşlar. Tahminler, istatistikî olarak anlamlı bulunan dört faktörü ön plana çıkarmış. (1) Ülke nüfusu, (2) ülkenin ortalama gelir seviyesi (kişi başı milli gelir ve satın alma gücü paritesi), (3) ülkenin daha önce Sovyetler Birliği'ne dahil olup olmadığı ve (4) ev sahibi ülke olup olmadığı.

Madalya sıralamasında yer alan ilk on ülke 10 Ağustos itibarıyla ABD, Çin, İngiltere, Rusya, Güney Kore, Almanya, Fransa, Macaristan, Avustralya ve İtalya. PwC'nin tahmini ile kıyaslandığında ilk 5'teki tahmin başarı oranı 4/5, ilk on için ise 8/10. PwC Türkiye için toplamda 10 madalya ile 23'üncü olur diye tahmin etmiş. Madalya sıralamasını Goldman Sachs'ın tahmini ile kıyaslandığımızda ilk 5'teki tahmin başarı oranı 4/5, ilk on için ise 9/10. Goldman Sachs Türkiye için toplamda 9 madalya ile 24'üncü olur diye tahmin etmiş. Financial Times yazarlarından Matthew Engel "Madalya Tablosu Dünyadaki Statüyü Yansıtıyor" başlıklı yazısında modern anlamda bugüne kadar 26 olimpiyat yapıldığını, madalya sıralamasında ABD'nin 16 kez, Sovyetler Birliği'nin ise 7 kez birinci olduğuna vurgu yaparak diğer üç birinciliğin İngiltere (1908), Almanya (1936) ve Çin'e (2008) ait olduğunu ifade ediyor. Engel, bugün dünyanın en güçlü ülkesi hangisi denildiğinde, "madalya tablosuna bakın" demek yeterli diyor.

Bazı alanlar adeta belli ülkelerin tekelinde, örneğin masa tenisinde Çin, atletizm ve yüzmede ABD. Mesela Güney Kore altın madalyaları atıcılık, okçuluk, eskrim, judo ve artistik jimnastikte almış. İngiltere sadece bisiklet ve kürekte 11 altın madalya alırken Almanya kano, kürek ve binicilikte 7 altın madalya almış. İran'ın 4 altın madalyasının üçü güreş biri halterden. Jamaika ise toplamda 9 madalya almış, 3 altın, 3 gümüş ve 3 bronz, hepsi atletizmden.

Değerli okuyucular, Türkiye için ümitsiz değilim, ancak duygusallığımız, aceleliğimiz ve profesyonel ruhtan yoksun oluşumuz, disiplinli ve sürdürülebilir bir çalışmanın sonucunda gelen başarıyı yakalayamayız ve bunu sürdürmenin önündeki en büyük engel. Şampiyonlarla yapılan röportajlarda yine sıkça vurgulanan faktörlerden biri de sadece çok çalışma değil, ne kadar zamandır çalıştıklarıydı. Bunlar arasında son dört yıl gece gündüz çalıştıklarını söyleyenler de vardı. Jamaika'lı atlet Usain Bolt'un iki olimpiyat üst üste 100 ve 200 metrelerde birinciliği kazanması performansının sürdürülebilir olduğunun en güzel örneklerinden biri.

Gelelim teşviklere, ABD altın, gümüş ve bronz alan sporcularına sırasıyla 25, 15 ve 10 bin dolar veriyor. Singapur ise altın madalyaya 800 bin dolar veriyor (yanlış yazmadım). Kazakistan ise 250 bin dolar. İtalya ise altın madalya alan sporcusuna 182 bin dolar veriyor. Rusya altın madalya alan sporcusuna 135 bin dolar verirken bölgesel hükümet Chelyabinsk Oblast da ayrıca 1 milyon dolar daha veriyor. Çin'de ise ödülün adeta sınırı yok. Nakdin yanı sıra apartman dairesi, lüks araba ve daha birçok hediye sırada. İngiltere ise teşvik vermeyen tek ülke. Sadece altın madalya alan sporcuların fotoğrafları posta puluna basılıyor. Ancak buradan gelecek telif hakları da küçümsenecek bir rakam değilmiş. Peki, Türkiye altın madalya kazanan sporcusuna ne veriyor? Efendim 2,000 Cumhuriyet altını, para ile ifade edersek 1 milyon 300 bin Türk Lirası. Bu rakam asgari ücretle çalışan bir kişinin 146 yıllık maaşına eşit.

Evet, 2016 Olimpiyatları Brezilya'da dedik, 2014 Dünya Futbol Şampiyonası da Brezilya'da. Yani dünya spor basını önümüzdeki 4 yıl Brezilya'yı daha çok konuşacak. Dolayısıyla 2020'yi hedefleyen Türkiye bu da olmazsa 2024 için Brezilya'yı yakından takip etmeli, hatta bazı süreçlerin içinde gönüllü yer almak için girişimde bulunmalı diye düşünüyorum. Olimpiyat organizasyonu zor ve bir o kadar da riskli bir iş. Dolayısıyla dış kaynak kullanarak Yap İşlet Devret denilse acaba kârlı olur mu? Bu işler tasarımı, birikim, deneyim işi. İşe iyi bir ekleme başlamak zorundasınız. Tamam, işimiz zor, ama diğer taraftan bu ülkenin önceliği olimpiyat mı? Olimpiyatlara gelene kadar ülkenin ihtiyacı olan birçok şey olduğunu ve kaynakların oraya yönlendirilmesinin olimpiyat düzenlemekten elde edilecek faydadan daha yüksek olduğunu düşünüyorum. Aksini iddia edenlere 2004 olimpiyatlarının Atina'da düzenlendiğini de bu vesileyle hatırlatmak isterim.

Bakan projeyi açıkladı iş dünyası destekledi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, çalışanlara ve işsizlere ilişkin hazırlanan dört ayrı projenin ayrıntılarını anlattı. Yeni düzenleme iş verenlere de yeni yükümlülükler getirecek. Çelik'in proje detaylarına ilişkin açıklamaları şöyle:

H.Merkezi / E.Çözüm

1- KIDEMDE YILLIK YERİNE AYLIK SİSTEME GEÇİLECEK

"Mevcut sistemde, 12 ay çalışana bir maaş brüt kıdem tazminatı veriliyor. Sistemdekilerin sadece yüzde 10'u bu haktan yararlanıyor. Yeni sistemde ise yıllık yerine aylık kıdem tazminatı baz alınacak. Yani bir gün bir ay çalışan da tazminatını alacak. Tazminat fonunun mutfak çalışmasını tamamladık. Ancak, sendika yasası yürürlüğe girmeden, kıdem tazminatı fonu yasası gündeme gelmeyecek."

2- TOPLU SÖZLEŞME KRİZİ KISA SÜREDE ÇÖZÜLECEK

"Toplu iş ilişkileri yasası yürürlüğe girmeyecek için, toplu sözleşme yapılamıyor. 500 bin işçinin toplu sözleşmesi ile karşı karşıyayız. İşçilerin mağdur olmaması için çözüm arayışı içindeyiz. Bu konuda son kez 2009 yılı istatistiklerin baz alınması söz konusu olacak. Tarafların da konuya sıcak baktığını biliyoruz. Kısa bir süre içinde sorun çözülecek ve bu yıl da toplu sözleşme görüşmeleri yapılacak."

3- TOPLUM YARARINA ÇALIŞANLARA 3 AY EK SÜRE

"Mesleki eğitim almamış olanlar için geliştirilen toplum yararına çalışma projemiz var. İki üç yıldır uygulanan proje ile evine iş ve aş

götürüyor. Projenin altı ay olan süresini bu yıl 9 aya çıkarıyoruz. İşçiler 9 ay çalışacaklar. Ayrıca 2 yıl da bekleme şartı kaldırıldı. Beklemeye gerek kalmadan işçiler ikinci kez çalışabilecekler. Bu kapsamda çalışacak işçilerin sayısı da 100 bine kadar çıkabilecek."

4- MESLEK ÖĞRENEN İŞSİZE 750 LİRA MAAŞ

"İş başı eğitim projesi ile işsizleri meslek sahibi ve iş sahibi yapmayı amaçlıyoruz. Projeye göre, mesleği olmayan bir vasıfsız işçiyi, ustanın yanına yerleştireceğiz. Bu kişinin maaşını ve sigortasını devletten. İşçi 750 lira maaş alacak. Bunu devlet karşılayacak. Altı ayın sonunda ise işveren isterse, işçiyi çalıştırmaya devam edecek. Her işveren bu çerçevede yüzde 10 oranında işçi çalıştırabilecek."

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırladığı projeye iş dünyasından yorumlar gelmeye başladı.

Projeye ilgili **Konya Sanayi Odası Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil** şu açıklamaları yaptı:

"Ülkemiz kriz döneminde görülen yüksek işsizliği indirmede başarılı olan birkaç ülkeden biri olmasına rağmen işsizlik oranımızın yüksekliği ekonomimiz için tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Diğer taraftan nitelikli eleman açığı daha büyük sorun olarak

karşımızda durmaktadır. Bu sorunu aşmamız için mesleki eğitime gereken önemi vermeliyiz. Ekonomiye, sanayiye, teknolojiye göre nitelikli eleman yetiştirecek eğitim planlamamızı gerçekleştirmeliyiz. Piyasa ihtiyaçlarına yönelik pazar odaklı mesleki eğitim sistemine en kısa sürede geçmeliyiz. Bu sayede işverenin nitelik talebi ile işsiz stokunun niteliği arasındaki farkı kaldırılabiriz.

Ülkemiz büyümesinin itici gücünü oluşturan özel sektörümüzün rekabet gücünün önündeki önemli engellerden biri istihdam üzerindeki ağır vergi ve prim yüküdür. OECD ortalamalarının çok üzerinde istihdam vergi yükümüzün makul seviyelere indirilerek özel sektörümüzün rekabet gücü artırılmalıdır."

İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ VERGİ VE PRİM RAKAMLARI

Tahir Büyükhelvacıgil istihdam üzerindeki vergi ve prim rakamlarının yüksek oluşunun kayıt dışı istihdamı da artırdığını belirterek kayıt dışılığı önlemek üzere, istihdam teşvikleri, prim indirimleri gibi vergisel destekler ve idari önlemlerin daha etkin hale getirilerek devam ettirilmesi gerektiğini aktardı. "Ayrıca kayıtlı çalıştıran, yükümlülüklerini düzenli ve eksiksiz yerine getiren işletmeleri teşvik eden uygulamalar da gündeme gelmeli şeklinde konuşan Büyükhelvacıgil, "Sendikalar ve toplu iş sözleşmesi mevzuatındaki değişiklikler gündemimizde yer almaktadır. Toplu iş mevzuatına ilişkin değişiklikler ekonomimizin, sanayimizin ve çalışma barışımızın geleceğini yakından ilgilendirmektedir. En kısa sürede toplu iş sözleşmesi gibi konularda çözüm bekliyoruz" dedi.

KIDEM TAZMİNATINDA ORAN %8

Denizli Sanayi Odası Başkanı Müjdat Keçeci ise Türkiye'de iş dünyasının en önemli sorunlarından birinin kıdem tazminatı olduğunu söyleyerek kıdem tazminatının emekliye ayrılacak olan işçilere aynı anda bir bedel olarak ödendiğinde iş yerinin bütünü varlığını tazminatı ödeme yetmediğini aktardı. Bunun da işverenler üzerinde bir yük olarak görüldüğünü belirten Keçeci, diğer taraftan bugüne kadar yapılan uygulamalarda kıdem tazminatı hak edip de paralarını tahsil etmiş olan çalışanların oranı % 8 olduğunun altını çizdi.

UYGUN BİR ÖDEME

"Bu durumda bugünkü kıdem tazminatı uygulaması gerek işveren açısından gerekse çalışanlar açısından görüldüğü gibi problemli" şeklinde konuşan Keçeci şöyle devam etti: "Bu yasanın yeniden değerlendirilmesi ve yeniden her iki taraf düşünülerek uygun bir yasanın çıkarılması önemli bir ihtiyaçtır. Bu nedenle hükümetin bu konudaki çalışmalarının destekliyor ve doğru buluyorum. Kıdem tazminatlarını kendi banka hesaplarına periyodik olarak yatırılıp bankalardan değerlendirilmesi ve en az üç sene sonra çalışanın kendi adına yatırabilmesi ve hesabından atabilmesi sistemi oldukça çalışır hale getirecektir. Diğer taraftan işveren tarafından da işsizlik sigortası 1 puan eksiltiyle çalışanın adına yatırıldığı tazminatla işveren açısından uygun bir ödeme haline gelecektir. Böylece detaylanan yasanın işveren ve işçinin kıdem tazminatıyla ilgili haklarını istikrarlı bir şekilde ve

